

Teenuse 145 (institutsionaalse toitlustamise korraldus): valdkonna ülevaade 2020. a.

1. Teenuse eesmärk ja prioriteetsuunised

Teenuse 145 eesmärgid ja tegevused tulenevad rahvastiku tervise arengukaval põhinevast keskkonnatervise programmist (edaspidi KTP), mis keskendub keskkonnatervise edendamisele¹. Teenuse 145 tegevused kajastuvad KTP meetmes 1.1. Tervist toetava elukeskkonna arendamine ja elukeskkonnast tulenevate terviseriskide vähendamine“ (Tegevus 1.1.2. Keskkonnatervise riskide hindamine, ennetamine ja ohjamine ning järelevalve). Institutsionaalse toitlustamise korralduse valdkond hõlmab: toitlustamist haridusasutustes², tervishoiu- ja hoolekandeesutustes³, kinnipidamisasutustes⁴ ning laevapere liikmete toitlustamist⁵.

Teenuse 145 üldeesmärk on minimeerida haridus- ja sotsiaalasutustes viibivatele inimestele elukeskkonnast ja institutsionaalsest toitlustamisest tulenevad terviseriskid⁶.

Toitumise valdkonnas on eesmärgiks tasakaalustatud toitumise põhimõtete järgimise hindamine institutsionaalses toitlustamises läbi järelevalvemehhanismi. Kogutud info on poliitikakujundajatele sisendiks valdkonna strateegiliste tegevuste planeerimisel ja rakendamisel.

Rahvastiku tervise arengukavale⁷ ja teenuse 145 riskianalüüsile tuginedes on alates 2019. a võetud prioriteediks institutsionaalse toitlustamise valdkonnas kehtivate nõuete ning järelevalvemehhanismi kaasajastamine.

2. Valdkonna juhtdokumentidega seotud arendustegevused

Valdkonna areng toimub läbi riiklike toitumis- ja liikumissoovituste ning rahvatervise seaduse kaasajastamise. Tegevuste eestvedajad on Sotsiaalministeerium ning Tervise Arengu Instituut. 2019. aastal uuendati koolipuhvetite juhend ning jätkus institutsionaalset toitlustamist reguleerivate õigusnormide ajakohastamine. 2020. aastal tegevusi ei toimunud.

3. Ennetus- ja nõustamistegevuste analüüs

3.1. Partneritega koostöö arendamine

Järjepidev valdkonnaalane infovahetus partneritega aitab tõsta nii ühis- kui ka üksiktegevuste efektiivsust ning hõlbustab püstitatud eesmärkide saavutamist.

COVID-19 leviku tõttu jäi toitumisalane ennetus- ja nõustamistegevuste teema 2020. aastal tagaplaanile.

¹ www.sm.ee/sites/default/files/lisa_6_keskkonnatervise_programm_2019_2022_0.pdf

² Tervisekaitsenõuded toitlustamisele koolieelses lasteasutuses ja koolis

³ Tervisekaitsenõuded toitlustamisele tervishoiu- ja hoolekandeesutustes

⁴ Toidunormid kinnipidamisasutustes

⁵ Laevapere liikme toidunormid ja toitlustamise kord¹

⁶ Teenuse 145 riskianalüüs.

⁷ RTA 2020-2030_eelnõu

Õiguskantsleri kantselei laste õiguste büroo algatusel on koostatud ülevaatekogumik „Laste heaolu“, mille eesmärk on anda ülevaade laste võimalustest erinevates valdkondades. Kogumiku „Laste tervis“ peatüki koostamisest võttis osa ka Terviseamet.

3.2. Nõustamistegevused institutsionaalse toitlustamise valdkonnas

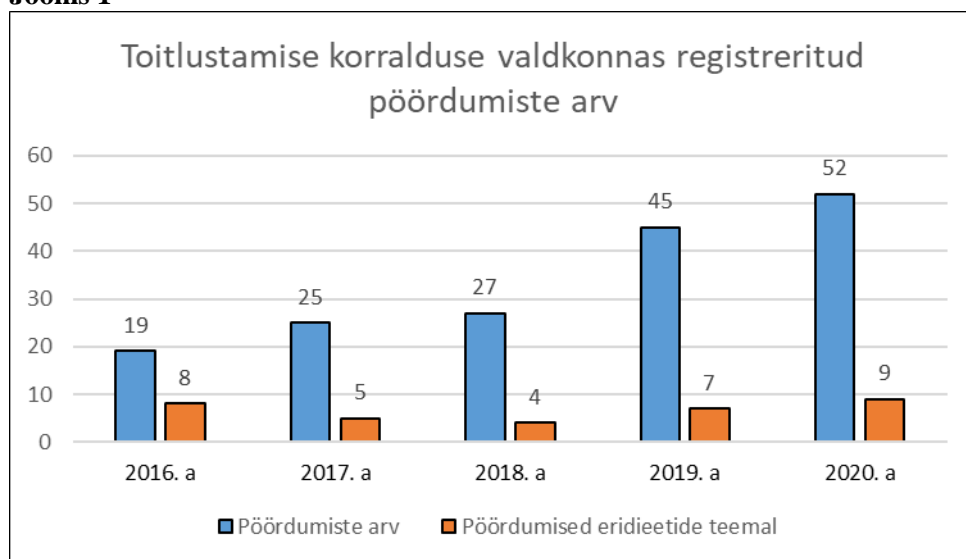
Kokku oli 2020. aastal registreeritud 52 pöördumist institutsionaalse toitlustamise valdkonnas, sh 11 kaebust (Tabel 1).

Tabel 1. Nõustamistegevused institutsionaalse toitlustamise valdkonnas

Pöördumiste üldarv	52
sh. kaebuste arv	11

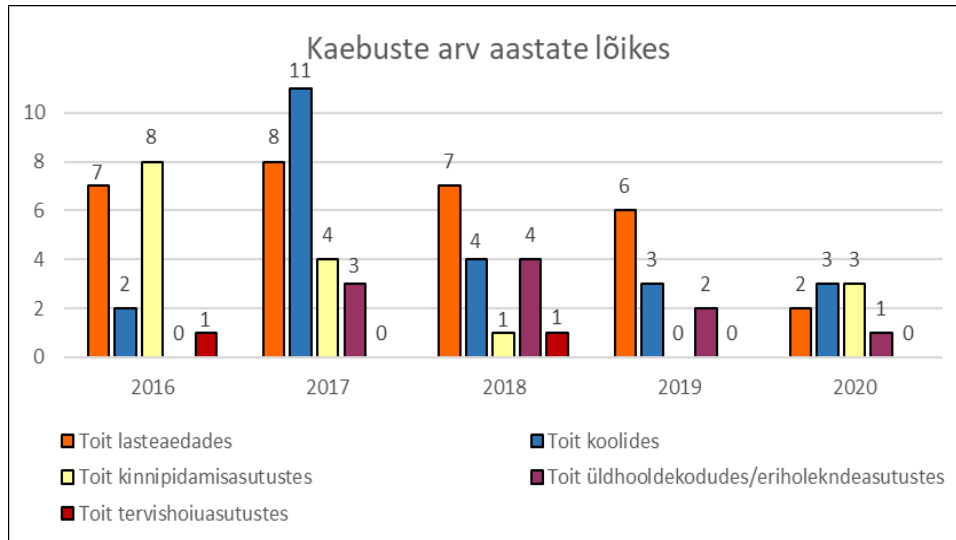
Pöördumiste arvu tõusutrendi näitab **Joonis 1**. Vaatamata COVID-19 leviku põhjustatud kriisile kasvab jätkuvalt avalikkuse huvi institutsionaalse toitumise teemade vastu. Pöördumistes tuntu huvi nii tavapärase teemade kohta (menüü tervislikkus, söögiaegade pikkus ja söögikordade kellaajad), aga ka distantsõppele suunatud laste toidupakkide toitumisväärtuse ja tervislikkuse kohta. Kuna kehtivates nõuetes nähakse ette, et laste toitlustamisel peab arvestama ka tervislikel põhjustel teisiti toituvate laste toitumisvajadustega, siis antud teema oli samuti avalikkuse huviorbiidil (kokku 9 päringut).

Joonis 1

Institutsionaalse toitlustamise valdkonnas registreeritud kaebuste tase kahaneb 2016-2020 aastate lõikes (Joonis 2).

2020. aastal registreeritud kaebuste hulgas (11) oli 5 seotud menüü vastavusega nõuetele, 4 korral kaevati toitlustamise korraldust ning kahel korral toiduhügieeni rikkumist.

Joonis 2

4. Järelevalvetegevuste analüüs

Terviseamet teostab riskipõhist järelevalvet institutsionaalse toitlustamise korralduse üle. Kontrollide arv varieerub vastavalt sellele, kuhu asutuse järelevalve ressursid suunatakse (Tabel 2). Järelevalve fookuste kujundamisel võetakse arvesse riskitegurite tervisemõju, kokkupuute iseloomu, sagedust ning kestust. Kitsamalt valdkonna sees kontrolliprioriteetide määramisel võetakse arvesse ettevõtete eripärasid ning varasemate kontrollide tulemusi. Toidu- ja toitumisasalased teemad on olnud pikaajaliselt esiplaanil nii riiklikes programmides (Tervise Arengu Instituudi tegevuskavades) kui ka järelevalve sektoris (Terviseameti järelevalve raames). Järelevalve prioriteet on olnud kestvalt haridusasutustel, kus lapsed veedavad suure osa päevast. Erinevaid toitumisasalaseid teemasid on aastate jooksul uuritud mitmete sihtkontrollide ja uuringute kaudu. Riigis kogutakse rohkelt andmeid, mis annab hea ülevaate valdkonnast tervikuna⁸.

Alates 2020. aastast vastavalt ametis kujundatud prioriteetidele toimub selles valdkonnas järelevalve juhtumipõhiselt ehk avalduste alusel või järelkontrolli vajaduse alusel.

Tabel 2

Asutuste kategooria	Kontrollimiste arv			
	2017. a	2018. a	2019. a	2020. a
Koolieelsed lasteasutused	522	303	51	6
Koolid	260	250	20	2
Täiskasvanute hooldekandeesutused	154	135	56	1
Täiskasvanute erihooldekandeteenused	38	28	7	0
Asendushooldusteenus	69	10	1	0
Noorte püsilaagrid	21	26	7	0
Tervishoiuasutused	8	5	2	2

⁸ www.terviseinfo.ee/et/valdkonnad/toitumine
www.terviseamet.ee/et/terviseametist-sihtuuringud

Kinnipidamisasutused	3	0	0	1
Kokku	1075	757	144	12

2020. aastal mõjutas valdkonnas hetkeolukorda levima hakanud SARS-CoV-2 viirus. Viiruse ulatusliku leviku tõttu olid järelevalve mahud institutsionaalse toitlustamise valdkonnas märkimisväärselt vähenenud. Haridusasutuste sektoris vähenes toitlustusteenuse pakkumine: koolid olid suletud või suunatud distantsõppele ning toitlustamist koolides kohapeal ei toimunud. Koolieelsetes lasteasutustes olid toitlustamisega seotud tegevused samuti vähenenud rühmade isolatsiooni suunamise tõttu. Vähenes ka kaebuste arv ja iseloom. Rohkem tunti muret distantsõppele suunatud õpilaste toidupakendite kvaliteedi pärast ning toidupakkide üldise jagamisprotsessi sujuvuse kohta.

Mitmeaastase järelevalve andmetel koonduvad institutsionaalse toitlustamise valdkonna riskid vähesele kalarooegade, värskete puu- ja köögiviljade pakkumisele ning kahe nädala menüü toiduenergia ja põhitoitainete sisalduse arvutamistvigadele.